

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 83 0 P 038823 21 Rev
Banjaluka, 22.11.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u Banjaluci, u vijeću sastavljenom od sudija: Violande Šubarić, kao predsjednice vijeća, Biljane Tomić i Biljane Majkić Marinković, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja, JZU Bolnica Z., koga zastupa punomoćnik D.M., advokat iz B. protiv tuženih: S.O., iz Z., koju zastupaju punomoćnici V.S., advokat iz B., te N.M. i S.P. stručni saradnici kod advokata V.S., i D.L. sin S., iz Z., koga zastupa punomoćnik O.J., advokat iz Z., radi isplate duga, vrijednost predmeta spora: 133.621,89 KM, odlučujući o reviziji tužitelja i reviziji tuženog D.L., izjavljenim protiv presude Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 P 038823 21 Gž 3 od 29.7.2021. godine, na sjednici održanoj 22.11.2022. godine, donio je

PRESUDU

Revizija tužitelja se djelimično usvaja i obje nižestepene presude preinačavaju tako da se obavezuje tužena S.O. da tužitelju, pored već dosuđenog iznosa (od 48.613,49 KM) isplati i iznos od 60.532, 21 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od 05.6.2018. godine do isplate i da mu na ime troškova cijelog postupka isplati iznos od 12.834,74 KM, dok se u ostalom dijelu revizija tužitelja odbija.

Revizija tuženog D.L. se usvaja i presuda Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 P 038823 21 Gž 3 od 29.7.2021. godine preinačava u dijelu kojim je usvojen tužbeni zahtjev u odnosu na ovog tuženog, tako što se žalba tužitelja odbija i potvrđuje prvostepena presuda u dijelu kojim je odbijen tužbeni zahtjev u odnosu na tuženog D.L., te se obavezuje tužitelj da mu na ime naknade troškova cijelog postupka isplati i iznos od 14.562,35 KM.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Zvorniku broj: 83 0 P 038823 20 P 2 od 11.01.2021. godine, obavezana je tužena S.O. (u daljem tekstu: prvotužena) da tužitelju isplati iznos od 48.613,49 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od 05.6.2018. godine do isplate.

Odbijen je tužbeni zahtjev preko dosuđenog do traženog iznosa.

Obavezan je tužitelj da tuženoj nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 2.598,17 KM. Odbijeni su zahtjevi parničnih stranaka za nadoknadu troškova parničnog postupka preko dosuđenih do traženih iznosa.

Odbijen je zahtjev tužitelja da se obaveže tuženi D.L. (u daljem tekstu: drugotuženi) da mu isplati iznos od 133.621,89 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od 01.6.2018. godine.

Obavezan je tužitelj da tuženom nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 11.333,85 KM.

Odbijen je zahtjev tuženog za nadoknadu troškova parničnog postupka preko dosuđenog do traženog iznosa.

Odbijen je zahtjev tužitelja za nadoknadu troškova parničnog postupka.

Presudom Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 P 038823 21 Gž 3 od 29.7.2021. godine, žalba tužitelja je djelimično uvažena i prvostepena presuda djelimično preinačena tako što je djelimično usvojen tužbeni zahtjev i u odnosu na drugotuženog, pa je solidarno sa prvotuženom obavezan na plaćanje iznosa od 48.613,49 KM, te da solidarno sa prvotuženom nadoknadi tužitelju i troškove postupka, u iznosu od 7.540,00 KM, dok je u preostalom dijelu žalba tužitelja odbijena i prvostepena presuda potvrđena, te su obavezani tuženi da tužitelju solidarno plate troškove žalbenog postupka u iznosu od 1.900,00 KM, a zahtjev tužitelja preko ovog iznosa odbijen, kao i zahtjev tuženih za naknadu troškova žalbenog postupka.

Blagovremenom revizijom tužitelj pobija drugostepenu odluku u dijelu kojim su njegovi zahtjevi odbijeni, zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se obje nižestepene presude preinače tako da se usvoji tužbeni zahtjev u cjelini i u odnosu na oboje tuženih.

Drugostepenu odluku, u dijelu kojim je zajedno sa prvotuženom solidarno obavezan da tužitelju isplati određeni iznos, pobija i drugotuženi, zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se tužbeni zahtjev u odnosu na njega odbije i tužitelj obaveže da mu naknadi troškove parničnog postupka.

U odgovorima na reviziju tužitelja, prvotužena i drugotuženi predlažu da se revizija odbije kao neosnovana.

Tužitelj nije odgovorio na reviziju drugotuženog.

Revizija tužitelja je djelimično osnovana, a revizija drugotuženog u cjelini.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da se obaveže prvotužena da mu na ime duga zbog neizmirenja obaveza iz ugovora o specijalizaciji isplati troškove specijalizacije u iznosu od 133.621,89 KM, sa pripadajućom kamatom i troškovima postupka. Isti takav zahtjev stavlja i u odnosu na drugotuženog kao mjeničnog dužnika, koji je, po tužitelju, potpisivanjem mjenice preuzeo obavezu da taj dug namiri, ukoliko to ne učini prvotužena.

Tokom postupka, koji je prethodio donošenju nižestepenih presuda pokazalo se nespornim da su tužitelj i prvotužena, dana 07.9.2009. godine, zaključili ugovor o upućivanju na specijalizaciju kojim su regulisali međusobna prava i obaveze.

Prvotužena se tim ugovorom obavezala da će, po obavljenom specijalističkom stažu i položenom specijalističkom ispitu, provesti kod tužitelja u radnom odnosu vremenski period najmanje u dvostrukom trajanju od ukupnog trajanja specijalizacije, a ukoliko joj prestane radni odnos kod tuženog, po bilo kom osnovu, prije isteka tog vremena, bez obzira koliko je vremena ostalo do ispunjenja navedenog roka, da je dužna tužitelju nadoknaditi sve troškove specijalizacije (ukupno za četiri godine) u bruto iznosu uz primjenu kamatne stope koja se bude primjenjivala u vrijeme ispunjenja obaveze. Izričito je navedeno (član 4. ugovora) da su troškovi specijalizacije: bruto lični

dohodak, putni troškovi, troškovi školarine, troškovi polaganja specijalističkog ispita, pretrpljena šteta ustanove i druge naknade. Tužitelj se tim ugovorom obavezao da će tuženu voditi u evidenciji zaposlenih, da će joj isplaćivati naknadu na ime plate i druge naknade shodno važećim odredbama o zaradama i naknadama radnika.

Nije sporno da je tužitelj sve svoje obaveze iz predmetnog ugovora ispunio. Prvotuzena je završila specijalizaciju 28.9.2013. godine i počela da radi kod tužitelja od 01.10.2013. godine kao doktor specijalista za anesteziologiju sa reanimacijom. Radni odnos kod tužitelja joj je prestao sa danom 16.4.2018. godine na osnovu rješenja direktora, jer se u roku od pet dana nije javila na posao nakon isteka neplaćenog odsustva. Dakle, nakon završene specijalizacije prvotuzena je radila kod tuženog 4 godine 5 mjeseci i 7 dana, a prema odredbama ugovora, trebala je raditi najmanje 8 godina, do 01.10.2021. godine.

Prvotuzena je specijalizaciju obavljala na Medicinskom fakultetu u B.L., u UKC RS u B.L., u Univerzitetnoj dječijoj klinici u T.B. i u VMA B. Nije sporno da je za vrijeme specijalizacije provela izvjesno vrijeme na radu kod tužitelja od 07.9. do 13.9.2009. godine i od 01.12.2009. do 12.9.2010. godine i da joj je za taj period, prema nalazu vještaka ekonomske struke, isplaćena plata u ukupnom bruto iznosu od 22.475,59 KM. Iz nalaza istog vještaka takođe proizlazi da je tužitelj za prvotuzenu, za vrijeme trajanja specijalizacije, po osnovu plata i naknada plata, doprinosa i poreza na plate, troškova semestara i troškova polaganja specijalističkog ispita isplatio ukupan iznos od 131.621,29 KM.

Kod takvog stanja činjenica, budući da je tužiteljica određeni, naprijed navedeni, period radila kod tužitelja i za vrijeme trajanja specijalizacije, tako ostvarena plata (u ukupnom iznosu od 22.475,59 KM) se ne može – kako su ispravno zaključili i nižestepeni sudovi – računati kao trošak specijalizacije. Radi se o ličnom dohotku - plati, ostvarenoj i isplaćenoj za uloženi rad. Međutim, pogrešno su nižestepeni sudovi primjenili materijalno pravo kada su o naknadi troškova specijalizacije sudili srazmjerno vremenu provedenom na radu poslije specijalizacije.

Poslodavac može, saglasno odredbama Zakona o radu, radnika uputiti na određene oblike stručnog osposobljavanja i usavršavanja (tako i na specijalizaciju), u skladu sa zahtjevima i potrebama posla. Specijalizacija zdravstvenog radnika i zdravstvenog saradnika sa visokim obrazovanjem je poseban vid stručnog usavršavanja koji se organizuje u cilju osposobljavanja za obavljanje specijalističkih poslova u određenoj oblasti zdravstvene zaštite (član 89. stav 1. Zakona o zdravstvenoj zaštiti "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 106/09 i 44/15 – u daljem tekstu: ZZZ). Rješenje o odobravanju, prestanku, prekidu ili produženju specijalizacije, donosi Ministar na zahtjev zdravstvene ustanove (član 90. stav 7. i član 90a. stav 6. ZZZ). Uz zahtjev za odobravanje specijalizacije za nekog zdravstvenog radnika, zdravstvena ustanova mora, pored ostalog, priložiti i potvrdu da je kandidat u radnom odnosu sa punim radnim vremenom u toj zdravstvenoj ustanovi.

U konkretnom slučaju, saglasno rješenju Ministarstva RS od 20.7.2009. godine, tužitelj je prvotuzenoj koja je bila kod njega zaposlena, omogućio stručno usavršavanje - specijalizaciju iz oblasti anesteziologije sa reanimacijom. Tužitelj kao poslodavac i prvotuzena kao zaposleni zdravstveni radnik (bez čega, saglasno naprijed izloženom, ne bi ni mogla ostvariti pravo na specijalizaciju) su svoje odnose povodom predmetne specijalizacije, uredili zaključenim (naprijed opisanim) ugovorom o specijalizaciji, prema čijim odredbama je specijalizacija trebala biti obavljena u roku od 48 mjeseci (što je i učinjeno). Navedeni ugovor je izraz slobode ugovaranja, u smislu odredbe člana 10. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj: 29/78,

39/85, 45/89, 57/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04 – u daljem tekstu: ZOO), a po svom sadržaju, saglasno naprijed izloženom, predstavlja svojevrstan ugovor o radu, odnosno dopunu takvog ugovora, kojim se uređuje radnopravni status prvotužene - prava i obaveze ugovarača u vezi sa odobrenom specijalizacijom. Prvotužena je navedeni ugovor potpisala svojom slobodnom voljom (tokom postupka pred nižestepenim sudovima nije tvrdila suprotno, niti je u tom pravcu izvodila dokaze). Njegovim odredbama nisu utvrđeni nikakvi nepovoljniji uslovi rada za prvotuženu od onih propisanih zakonom. Štaviše, omogućeno joj je napredovanje u poslu u vidu specijalizacije. Prema tome, taj ugovor nije protivan odredbama ZOO, a ni odredbama Zakona o radu, niti sadrži nerazumljive ili nejasne odredbe koje bi trebalo tumačiti, a nije sklopljen prema unaprijed odštampanom sadržaju ili obrascu (član 100.ZOO) kako pokušava prikazati revident i to samo u pogledu njegove odredbe (član 4.) koja reguliše obaveze prvotužene u slučaju da kod tužitelja ne ostane na radu vrijeme utanačeno ugovorom.

Odredbe navedenog ugovora su sasvim jasne i treba ih primjeniti onako kako glase (član 99. stav 1. ZOO). U toku njegovog trajanja u svemu su se izvršavale. Prvotužena je obavljala specijalizaciju i okončala je u ugovorenom roku. Za to vrijeme primala je platu ili naknadu plate. Po završetku specijalizacije nastavila je raditi kod tužitelja, ali joj je radni odnos (zbog neopravdanog izostanka s posla) prestao prije ugovorenog roka.

Dakle, tužitelj je u cjelini ispunio svoje ugovorne obaveze, a prvotužena nije.

I za takav slučaj tužitelj i prvotužena su navedenim ugovorom uredili svoje odnose – obavezu prvotužene da je u takvoj situaciji dužna tužitelju naknaditi sve troškove ukupnog trajanja specijalizacije, bez obzira koliko joj je vremena ostalo do ispunjenja obaveze da radi dvostruko vrijeme u odnosu na trajanje specijalizacije.

Ugovor je zakon za stranke koje su ga zaključile. Radi se o načelu koje potiče još iz rimskog prava, a vrijedi i u savremenom pravu, po kojem ugovore (sporazume, dogovore) treba poštovati. Stranke se moraju držati sklopljenog ugovora. Ne mogu ga ispuniti na drugi način, na drugom mjestu i u drugo vrijeme nego što je to ugovoreno, niti mogu jednostrano odustati od njegovog ispunjenja bez obzira na promjenu nekih okolnosti, kako slijedi iz sadržaja odredbe člana 17. ZOO. Od tog se načela smije odstupiti samo pod određenim, zakonom propisanim, okolnostima, na koje se prvotužena nije pozivala, pa posljedичno tome ni izvodila dokaze u tom pravcu.

Proizlazi iz rečenog da je osnovan zahtjev tužitelja, utemeljen na odredbi člana 4. zaključenog ugovora, da se obaveže prvotužena da mu vrati sve troškove specijalizacije (u koje nisu, kako je naprijed objašnjeno, uračunati iznosi plata koje je isplatio prvotuženoj za obavljeni rad, u iznosu od 22.475,59 KM) što predstavlja iznos od 109.145,70 KM, pa kako je nižestepenim presudama već dosuđen iznos od 48.613,49 KM, valjalo mu je ovom presudom dosuditi i iznos od 60.532,21 KM.

U odnosu na drugotuženog postupak je pokrenut prijedlogom za izvršenje na osnovu mjenice - kao vjerodostojne isprave. Nakon što je određeno izvršenje, povodom prigovora izvršenika (drugotuženog), izvršni postupak je preobražen u parnični postupak, radi isplate mjeničnog duga, te je taj predmet spojen sa predmetom vođenim protiv prvotužene, nakon čega je vođen jedinstven postupak i donesena odluka kojom je odlučeno u odnosu na oboje tuženih. Predmetna mjenica, serijski broj: RS ... je izdata 07.9.2009. godine, radi naplate mjeničnog duga koji na dan 01.6.2018. godine iznosi 133.621,89 KM. Mjenicu je izdala i kao trasant potpisala S.O.

(prvotužena). Ista sadrži безусловan nalog za plaćanje koji je izražen riječima „platite za ovu mjenicu“. Kao trasati su označeni M.Ž. i D.L. (drugotuženi), ali na licu mjenice nema njihovog potpisa, samo se na poledini mjenice nalazi ime i prezime drugotuženog, broj lične karte i njegov potpis.

Imajući u vidu ovako utvrđeno činjenično stanje, prvostepeni sud je (za razliku od drugostepenog suda) pravilno odbio tužbeni zahtjev u odnosu na drugotuženog, kao mjeničnog dužnika, slijedom čega je valjalo uvažiti reviziju drugotuženog i suditi kao u izreci ove odluke.

Prema odredbi člana 111. stav 3. Zakona o mjenici („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 32/01, dalje: ZM), vlastitom mjenicom, njen izdavalac izjavom „plaćam za ovu...“, izjavljuje i bezuslovno se obavezuje da će korisniku mjenice određeni iznos novca (naznačen u mjenici), isplatiti. Zato je izdavalac vlastite mjenice istovremeno i glavni mjenični dužnik. Na vlastitu mjenicu se, u smislu odredbe člana 113. stav 2. ZM primjenjuju odredbe tog zakona, o trasiranoj mjenici. Dakle, izdavalac vlastite mjenice, koji je istovremeno i trasant (član 2. tačka 2. ZM), daje bezuslovno obećanje (uneseno u mjenicu kao ispravu), da će u mjenici naznačeni novčani (mjenični) iznos platiti (tačka 1. člana 111. ZM), na dan dospelosti.

Trasirana mjenica je mjenica, kojom trasant poziva trasata da isplati mjenični dug remitentu, odnosno licu koje on odredi. Da bi trasirana mjenica bila valjana isprava, ona mora da sadrži elemente propisane članom 3. ZM, a ako ne sadrži sve elemente koji se po zakonu smatraju bitnim, takva isprava ne vrijedi kao mjenica.

Prema utvrđenom činjeničnom stanju predmetna mjenica, koju je dana 07.9.2009. godine izdala S.O., kao trasant, nema svojstvo trasirane mjenice, jer drugotuženi (koji je u mjenici označen kao trasat), nije prihvatio to svojstvo akceptom. Pogotovo se, slijedom naprijed navedenih karakteristika koje treba da sadrži vlastita mjenica, ova mjenica ne može smatrati njegovom vlastitom mjenicom. Drugotuženi nije predmetnu mjenicu potpisao na licu mjenice (kada bi se saglasno odredbi člana 32. stav 3. ZM mogao smatrati avalistom), niti je aval izražen na jedan od načina predviđenih u stavu 2. iste zakonske odredbe (riječima „garantovano“, „aval“, „jemac“, ili drugim riječima koje to isto znače) pa nema ni svojstvo avaliste (mjeničnog jemca). Sam potpis drugotuženog, sadržan na naličju predmetne mjenice, ne predstavlja aval. Zato nije bilo osnova da se obaveže drugotuženi, kao mjenični dužnik, na plaćanje traženog iznosa ili njegovog dijela.

Iz naprijed navedenih razloga odlučeno je kao u izreci na osnovu odredbe člana 250. stav 1. i člana 248. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu: ZPP).

Kako je na opisani način ovaj sud preinačio pobijanu presudu, to je saglasno odredbama člana 397. stav 2. i člana 386. ZPP, prvotužena obavezana da tužitelju nadoknadi troškove cijelog postupka u iznosu od 12.834,74 KM koji se sastoje od troškova koje je pravilno obračunao drugostepeni sud (u iznosu od 7540,00 KM) te troškova sastava pravnih lijekova i troškova uplaćene takse, koji su obračunati saglasno uspjehu u sporu (od 82%), u skladu s odredbama Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik RS“ broj: 8/05).

Iz istog razloga i primjenom istih zakonskih odredbi, obavezan je tužitelj da drugotuženom (jer je drugotuženi u cjelini uspio u sporu) isplati iznos od 14.562,35 KM koji se sastoji od troškova prvostepenog postupka, koje je pravilno obračunao prvostepeni sud (u iznosu od 11.333,85 KM) i

troškova revizionog postupka (troškovi sastava revizije i taksa na reviziju) u iznosu od 3.228,50 KM.

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić